

**Mál nr. 228/2025**

**Nafn málskotsaðila (M)**

**Nafn varnaraðila (V)**

**Heiti vátryggingar: Ábyrgðartrygging sveitarfélags.**

**Nafn vátryggingartaka ábyrgðartryggingar (X)**

**Skaðabótaábyrgð. Sönnun.**

**Gögn.**

1. Málskot móttakið 24. júní 2025 ásamt fylgiskjölum.
2. Bréf V dags. 15. júlí 2025 ásamt fylgiskjölum.

**Málsatvik.**

Í málskoti kemur fram að M sé eigandi fasteignar í X en hún hafi verið í útleigu til Y á þeim tíma sem um ræði. Inngangar að húsinu séu um kjallara þess og miðhæð. Hinn 13. janúar 2024 hafi verið gefin út fyrirmæli um tímabundinn brottflutning frá X. Daginn eftir hafi heitt vatn farið af húsum í X vegna eldgoss. Hinn 16. janúar 2024 var heitt vatn aftur komið á í hluta X. Hinn sama dag hafi Almannaþingir óskað eftir lykklum frá öllum húseigendum í X svo unnt væri að kanna ástand hitakerfa. Y hafi haft samband við starfsmann X, Z, en þau hafi þekkt og Z tjáð henni að óþarft væri að afhenda lykla að miðhæðinni, enda væri hitainntakið í kjallara hússins. Hafi Y tekið þessa ráðgjöf trúanlega. Hinn 16. febrúar 2024 hafi verið tilkynnt um skemmdir á hitaveitulögn til X sem hefðu orðið við eldgosið hinn 14. janúar 2024. Jafnframt hafi komið fram að verið væri að skoða það í samstarfi HS veitna og Almannaþingar, en mikið og náið samstarf hafi verið milli X og Almannaþingar, hvernig rétt væri að standa að viðgerð. Er M hafi haft samband við slökkviliðið og farið til X, í kjölfar þess að hún sá frétt um að aðeins yrði áhleypling á köldu vatni við hafnarsvæðið í X, hafi starfsmenn þess haft orð á því að þeir hefðu ekki fengið lykla að efri hæð húss hennar. Hafi Þ, annar starfsmaður X, sagt að húsið væri lítið og að blásarar í kjallaranum mundu að líkindum koma í veg fyrir tjón á efri hæðinni. Z hafi sagt að hann hefði upplýst Y um að hún þyrfti ekki að skila lykli að efri hæðinni þar sem nægilegt væri að setja blásara á neðri hæðina. Hafi M ekki haft ástæðu til að draga framangreint í efa. Vatni hafi svo verið hleypt inn á svæðið og ofnar á miðhæðinni sprungið vegna frosts. Ráðgjöf Z hafi því leitt til tjóns sem fólst í því að sex ofnar á miðhæð sprungu og það fraus í neysluvatnslögn á baðherbergi með þeim afleiðingum taka þurfti sturtu frá, brjóta vegg og lagfæra lögnina. Engar skemmdir hafi orðið á lögnum í kjallara hússins en þar hafi blásurum verið komið fyrir. Sé því ljóst að hefði lykli að miðhæðinni hefði verið skilað og blásurum komið fyrir þar hefði ekki komið til umrædds tjóns. Hafi Náttúruhamfaratrygging Íslands hafnað bótaskyldu á grundvelli þess að eldgos hafi ekki valdið umræddu tjóni.

M gerir kröfu um bætur úr ábyrgðartryggingu X á grundvelli þess að X beri vinnuveitendaábyrgð vegna rangrar ráðgjafar Z og þess mats Þ að nægilegt væri að setja bara blásara á neðri hæð hússins. V hafi hafnað kröfunni, m.a. á grundvelli þess að aðgerðirnar hafi verið á vegum Almannaþingar en ekki X. Fyrir liggir í gögnum málsins að X og Almannaþingir hafi verið í samstarfi og hafi m.a. verið með skrifstofur í sama rými. X hafi þá tekið þátt og átt hlut í skipulagningu þess að tryggja að fasteignir í X yrðu ekki fyrir tjóni. Þegar „þíparasveit“ hafi gengið milli húsa við þessar aðgerðir hafi starfsmaður frá X ávallt verið með í för. Hafi Almannaþingir og X því verið í samstarfi og ekki verði gerður skýr greinarmunur á aðilum í samstarfi þeirra. Beri því að líta á báða aðila sem eina heild og hafi þeir báðir farið með boðvald yfir Z. Séu bein orsakatengsl milli þeirrar ákvörðunar Z að óska ekki eftir lykklum að miðhæð hússins og tjónsins og hafi Y mátt gera ráð fyrir að ráðgjöfin væri í tengslum við framkvæmd starfs hans, en hann hafi á þessum tíma starfað í sama rými og Almannaþingir og eins og áður segi hafi mikið samstarf verið milli þeirra og X við allar aðgerðir. Verði niðurstaða nefndarinnar byggð á því að Almannaþingir hafi borið ábyrgð á framkvæmdinni verði þá að líta á ráðgjöf Z sem óbeðinn erindisrekstur sem hafi valdið tjóni. Hafi sá óboðni erindisrekstur verið í slíkum tengslum við starf hans að leiði til þess að X beri vinnuveitendaábyrgð vegna hans. V hafi þá borið því við að það stæði M nær að tryggja að aðilar sem sinntu aðgerðum hefðu lykla að fasteigninni og upplýsingar um hana. Er því hafnað af hálfu M enda hafi henni beinlínis verið óheimilt að fara til X á þessum tíma og hafi hún því ekki haft tök á því að gæta sjálf að húseign sinni. Verði því hvorki séð að M hafi haft önnur tækifæri til að koma lykklum til skila né að hún hafi haft nokkra ástæðu til þess að vantroysta ráðgjöf Z.

Í bréfi V til nefndarinnar kemur fram að kallað hafi verið eftir atvikalýsingu frá X og þar komi fram að Almannavarnir hefðu unnið að umræddu verkefni í samstarfi við veitufyrirtæki og að X hefði því hvorki haft aðkomu né umsjón með því. X og þjónustumiðstöð Almannavarna hafi þá ekki haft aðkomu að innköllun lykla. X hafi séð um að hleypa köldu vatni á húsið en pípulagningarteymi Almannavarna hafi skoðað inntakið. Hafi M verið viðstödd þegar skoðunin fór fram. Inntakinu hafi verið lokað, en það sé á jarðhæð og miðstöð í rýminu sem hiti upp húsið. Því hafi ekki verið talin hætta á frostsprunguskemmdum á efri hæð, en þjónustumiðstöðin, sem aðeins hafi haft það hlutverk að loka fyrir vatnsveitu hafi ekki haft upplýsingar um ástand fasteignarinnar.

Er áréttað að aðgerðir sem lutu að því að takmarka tjónshættu hafi verið í höndum Almannavarna og veitufyrirtækisins. Í þeim tilgangi hafi þeir aðilar kallað eftir húslyklum til að auðvelda aðgengi, en áhersla hafi verið á að halda hita á húsum eins lengi og hægt væri og minnka hættu á því að neysluvatn streymdi óhindrað í mannlaust húsnæði. Framkvæmd þessa hafi verið í höndum faglærðra aðila á vegum aðgerðaraðila og X hafi ekkert forræði haft á þessu verkefni.

Hvað varði sakarábyrgð Z þá hafi engin gögn verið lögð fram því til stuðnings að hann hafi hafnað að taka við lyklum að miðhæð hússins eða talið það óþarft. Liggi þá ekki fyrir að meint ráðgjöf hans hafi verið röng á þeim tíma sem um ræði en þá hafi enn verið heitavatnstreymi til húshitunar. Jafnvel þó slík ráðgjöf hafi verið gefin sé hún of fjarlæg tjóninu sem geti því ekki talist sennileg afleiðing hennar. Hefðu faglærðir aðgerðaraðilar á vettvangi talið þörf á hefði þeim verið í lófa lagið að komast að miðhæð hússins en ákvörðun um aðgerðir hafi verið á þeirra valdi, en ekki X. Sé ósannað að skortur á lyklaaðgengi hafi breytt nokkru um það hvaða ráðstafanir voru gerðar í fasteign M. Er því þá hafnað að X beri ábyrgð á framkvæmd þessara ráðstafana, eða meintri ráðgjöf Z, enda hafi hún ekki verið í tengslum við verkefni sem X hafði með höndum. Væri því réttara að Almannavarnir bæru húsbóndaábyrgð á gjörðum Z hvað þetta varði. Hvorki veitufyrirtækið, Almannavarnir né X geti þó borið ábyrgð á því hafi þær aðgerðir sem ráðist var í ekki nægt til að koma í veg fyrir allt tjón. Geti aðgerðaraðilar ekki borið ábyrgð á því ef vatn sem fyrir er í neysluvatnslögnum frýs ef hiti fer af enda hafi aðgerðirnar beinst að því að loka fyrir innstreymi vatns og koma þannig í veg fyrir að það streymdi óheft og ylli stórtjóni.

Vísar V þá til hlutlægra ábyrgðartakmarkana en líta verði svo á að allt sem tengist þessu verkefni teljist neyðarréttur, eða í öllu falli óbeðinn erindisrekstur, og verði aðgerðaraðilar því ekki látnir bera skaðabótaábyrgð á tjóni sem þeir kunni að valda á þeim eignum sem ætlunin var að forða frá tjóni.

Hafi það verið á ábyrgð M sjálfrar að gæta hagsmuna sinna og draga úr tjónshættu. Geti hún ekki komist undan þeirri ábyrgð með því að velta ákvörðunum þar að lútandi yfir á Y og Z. Hafi Y þá ekki verið rétt að ganga út frá því að Z, sem Y virðist hafa átt vinatengsl við, hefði þekkingu og umboð til að taka ákvarðanir um nauðsynlegar aðgerðir í fasteign M. Telji V að hann hafi ekki verið til þess bær. Hafi þá verið ljóst að með tilkynningu dags. 17. janúar 2024 hafi verið óskað eftir lyklum að öllum húsum í bænum. Verði að meta M það til sakar að hafa ekki séð til þess að viðbragðsaðilar hefðu lykla að húsnæðinu, þrátt fyrir ítrekaðar tilkynningar varðandi innköllun lykla, og hafi verið næg tækifæri til að koma þeim til skila. Þá hafi M verið viðstödd hinn 22. febrúar 2024 þegar köldu vatni var hleypt á og hafi hún þá haft tækifæri á því að gera athugasemdir og láta yfirfara lagnir áður en áhleyping átti sér stað.

Að endingu vísar V til þess að tjón sem verði vegna náttúruhamfara, s.s. eldgosa en í þessu tilviki séu orsakatengsl tjónsins við eldgos skýr, falli ekki undir bótasvið vátryggingarinnar.

### Álit:

Almennar sönnunarreglur í skaðabótarétti gera ráð fyrir því að sá sem heldur því fram að annar beri skaðabótaábyrgð á tjóni sínu beri sönnunarbyrði um að skilyrði slíkrar ábyrgðar séu uppfyllt. Það hvílir því á M að sýna fram á tjón sitt og að umrætt tjón sé að rekja til saknæmra athafna eða athafnaleysis X eða annarra atvika eða aðstæðna sem X verði gert að bera skaðabótaábyrgð vegna.

Engin gögn, önnur en lýsing M, liggja fyrir um umrætt tjón en milli aðila er ekki ágreiningur um að það hafi átt sér stað. Engin frekari greining á orsökum þess liggur því fyrir nefndinni, en af málskoti má ráða að M reki tjónið til þess að frosið hafi í neysluvatnslögnum með tilheyrandi skemmdum á þeim. Það megi svo aftur rekja til annars vegar rangrar ráðgjafar Z varðandi skil á lyklum og hins vegar þeirrar afstöðu þ að óþarft væri að setja blásara á miðhæð hússins. Á þeim athöfnum beri X skaðabótaábyrgð á grundvelli vinnuveitandaábyrgðar.

Hvað varðar samskipti Y og Z um skil á lykllum þá liggja engin gögn, s.s. yfirlýsing annars þeirra eða beggja, fyrir um þau samskipti. Er því í raun ósannað um það hvað þeim fór á milli en um það segir heldur ekkert í fyrirbyggjandi tölvupóstum X til V. Fyrirbyggjandi eru tilkynningar frá Almannavörnum dags. 16. og 17. janúar 2024 þar sem fram kemur að óskað sé eftir lykllum að húseignum í X. Af tilkynningunni má ráða að þjónustumiðstöð Almannavarna, en hún virðist hafa verið rekin í samstarfi Ríkislögreglustjóra, Rauða kross Íslands og X, og slökkvilið taki á móti lykllum. Nokkuð óljóst er þó hver aðkoma X og starfsmanna þess var að því verkefni. Liggur heldur ekki fyrir hver aðkoma Z var að verkefninu, en hann mun vera starfsmaður áhaldahúss X. Er því nokkuð á huldu hvaða hlutverk og umboð hann hafði í samskiptum við Y, en eins og áður segir liggur lítið fyrir, annað en lýsing M, um aðdraganda og inntak þeirra samskipta. Af málskoti má þá einna helst ráða að Y hafi haft samband við Z vegna tengsla þeirra. Verður ekki ráðið að M, eigandi fasteignarinnar, hafi átt í nokkrum samskiptum við þjónustumiðstöð Almannavarna vegna afhendingar lykla en boðið var upp á að afhenda lykla í Reykjavík og var slík afhending því ekki háð því að fólk kæmist til X. Af gögnum málsins virðist þá mega ráða að M hafi verið viðstödd er skoðun á inntaksloka í fasteign hennar fór fram. Ekki liggur annað fyrir en að hún hafi þá verið með lykla að húseigninni allri en ekkert kemur fram um að þeir fagaðilar sem voru á vettvangi hafi kallað eftir þeim. Verður af framangreindu að telja ósannað að ráðgjöf Z, jafnvel þó hún hafi verið með þeim hætti sem M lýsir, hafi leitt til tjóns. Af því og framangreindum óskýrleika verður M, eins og mál þetta liggur fyrir nefndinni, að bera hallann.

Í tölvupósti X til V dags. 18. október 2024, er að finna lýsingu X á því sem fram fór í fasteign M hinn 22. febrúar 2024, en engin ítarlegri skýrsla um verkið liggur fyrir nefndinni. Kemur þar m.a. fram að inntak kalda vatns sem þjóni öllu húsinu sé á jarðhæð og hafi því verið lokað þannig að ekki hafi verið talin þörf að fara upp á aðra hæð. Einhver umræða hafi verið um frosthættu en Z hafi sagt ólíklegt að kalda vatnið mundi frjósa þar sem lokað væri fyrir inntakið og miðstöð væri í rýminu sem hitaði upp húsið. Ekki er minnst á aðkomu Þ í fyrrgreindum pósti og liggja engin gögn fyrir um hana. Í honum er jafnframt staðhæft að X hafi ekki haft neina aðkomu að umræddu verkefni. Taka verður undir það með M að svo virðist sem X og Almannavarnir hafi átt í miklu samstarfi vegna aðgerða á svæðinu, en þó liggur ekki að fullu fyrir hvernig því eða verkaskiptingu aðila var háttað. Verður því að telja ósannað hver aðkoma Z að aðgerðum í fasteign M hafi verið. Liggur þá ekki fyrir hver menntun hans eða almennt starfssvið eru. Af gögnum málsins má ráða að faglærðir aðilar hafi verið á vettvangi á vegum Almannavarna en samkvæmt framangreindu og gögnum málsins liggur ekki annað fyrir en ábyrgð á aðgerðum hafi hvílt á Almannavörnum. Má því, eins og mál þetta liggur fyrir nefndinni, draga þá ályktun að þeim hafi staðið það nær að leggja mat á það hverra aðgerða væri þörf. Raunar liggja takmörkuð gögn fyrir um aðstæður í húsi M og verður ekkert fullyrt um það að fyrirsjáanlegt hafi verið að frysí í lögnum með þeim hætti sem raunin varð þó blásurum væri ekki komið fyrir á miðhæð þess. Er því af öllu framansögðu ekki sýnt fram á að fyrrgreind ummæli Z hafi leitt til tjóns.

Af framangreindu, og eins og mál þetta liggur fyrir, er það mat nefndarinnar að M hafi ekki tekist að sýna fram á að skilyrði skaðabótaskyldu X á grundvelli vinnuveitandaábyrgðar séu uppfyllt. Er því, eins og málum er háttað hér, óhjákvæmilegt að hafna kröfu hennar.

#### Niðurstaða.

M á ekki rétt á bótum úr ábyrgðartryggingu X hjá V.

Reykjavík, 4. nóvember 2025.  
rafræn undirskrift

Guðmundur Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Heiða Óskarsdóttir